

Kuulame „Võõrsõnade leksikoni”!

Tiina Paet

eesti keele instituudi vanemkeelekorraldaja-nooremteadur

„Võõrsõnade leksikoni”¹ kaheksas, põhjalikult uuendatud trükk ilmus 2012. aastal eesti keele instituudi (EKI) toimetajatelt haridus- ja teadusministeeriumi projekti „Eesti keel ja kultuurimälu” toel Valguse kirjastuses. EKI veebisõnastikuna ilmus sama materjal mõningate paranduste ja lisandustega 2015. aastal.

Veebileksikon on EKI kodulehel tasuta avalikuks kasutamiseks ja seda toimetatakse ning täiendatakse pidevalt. Nüüdsest on võimalik osa märksõnade hääldusi ka kuulata. Nimelt on projekti² käigus lisatud võõrkeelsetele sõnadele ja väljenditele ehk tsitaatsõnadele³ hääldusfailid. Võõrkeelse sõna hääldust saab kuulata, vajutades märgile .

Eeskuju hääldust heliliselt esitada on saadud teiste keelte sõnaraamatutest, nagu nt prantsuse sõnastikust „Dictionnaire le Robert”, ent arusaamale selle vajadusest on viinud ka sageli kuuludud eksimused tsitaatväljendite hääldamisel, nt on üsna tavaline kuulda selliste keelendite vale hääldust nagu *citius*, *altius*, *fortius*; *croissant*; *curriculum vitae*; *femme fatale*; *veni, vidi, vici*.

Hääldust ei ole antud tsitaatlühenditele, -sõnaosistele ega enamikule *vaata*-viitega tsitaatmärksõnadele. Mõnel märksõnal on kaks hääldust, kuna see sõna esineb kahes keeles, nt *association* [ingl əssouʃi-eiʃn,

¹ Võõrsõnade leksikon, 8., põhjalikult ümber töötatud trükk. Eduard Vääri, Richard Kleis, Johannes Silvet, Tiina Paet, Tuuli Rehema. Eesti Keele Instituut, Kirjastus Valgus 2012.

² Eesti keele instituudi baasfinantseeritav projekt „Võõrsõnade veebiversiooni tsitaatsõnade ja -väljendite häälduse helifailide salvestamine ja linkimine leksikoni märksõnade külge.”

³ „Eesti keele käsiraamatu” järgi on tsitaatsõnad ja -väljendid puhtvõõrkeelsed keelendid ning neid kirjutatakse nagu võõrkeeles, kust nad on võetud. Hääldus on võõrkeelelähedane.

pr asosjasj-o(n)] (ingl, pr); *saint* 🎵🎵 [pr sä(n), ingl seint] (pr, ingl). Viies kursori emmale-kummale hääldusikoonile, saab teada, mis keele hääldus parajasti kõlab.

Häälduse on sisse lugenud eesti emakeelega inimesed, kes valdavad vastavat võõrkeelt väga hästi, hääldus on originaalilähedane. Palusime hääldajatel lugeda sõnu küll päritolukeele hääldusega sarnaselt, ent nõnda, et seda keelt mitte oskav eesti emakeelega inimene suudaks järele hääldada. Mitu häälduste lugejat on neidsamu tsitaatkeelendeid juba varem toimetanud 2012. aastal ilmunud raamatu tarbeks.

Hääldused salvestati ja lisati veebileksikoni 2016. aasta lõpus ja 2017. aasta alguses. Salvestuste lugejad käisid EKI helistuudios, kus spetsiaalne programm kuvas iga märksõna ükshaaval lugejale, salvestas nende loetud häälduse ja EKI-s loodud programm nimega „Korpussalvestuste ja indekseerimise kiosk” löikas helilõigu automaatselt parajaks. Edasi monteeriti ja lingiti *wav*-formaadis hääldusfailid veebisõnastiku märksõnartiklite külge. Hääldusi kontrollisid ja toimetasid Tiina Paet ja Tuuli Rehema, hääldus- ja veebiprogrammidega tegid tööd Indrek Hein ja Liisi Piits.

Kokku on veebileksikonis ligikaudu 3600 tsitaatmärksõna, osa neist allmärksõnad. Kõige rohkem, umbes 1500 on ladina sõnu ja väljendeid, inglise ja prantsuse tsitaatkeelendeid on kumbagi umbes 500, ent näiteks koreakeelseid märksõnu on kõigest üks.

Tsitaatsõnade häälduse kirjeldus on näidatud nii raamatus kui ka veebileksikonis nurksulgudes. Hääldus on antud nendel tsitaatsõnadel, millel see erineb kirjaõnast, ja ka mõnel muul sõnal, millel on vaja näidata rõhku. Palatalisatsiooni kirjaõnast ei näidata. Pigem pikana häälduvad häälikud märgitakse häälduses kahe tähega, pikkuskriipse ei tarvitata, nt *arete* [aretee]. Enamasti on antud lähtekeele hääldus, mõnel üksikul juhul ka mugandhääldus, nt *catering* 🎵 [keitõring, keitering].

Esiõnne toimub veel häälduste lõplik toimetamine, see töö peaks lõplikult valmis saama 2017. aasta esimeses pooles. Soovin head häälduste kuulamist!

2016. aastal ilmunud keeleraamatuid

Asu, Eva Liina; Lippus, Pärtel; Pajusalu, Karl; Teras, Pire. Eesti keele hääldus. Eesti keele varamu II. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Erelt, Tiiu. Eesti ortograafia. Viies, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Eesti kohanimeraamat. Koostanud Marja Kallasmaa, Evar Saar, Peeter Päll, Marje Joalaid, Arvis Kiristaja, Enn Ernits, Mariko Faster, Fred Puss, Tiina Laansalu, Marit Alas, Valdek Pall, Marianne Blomqvist, Marge Kuslap, Anželika Šteingolde, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Hiiu keele raamand. Koostanud Järvi Kokla. Kärdla: Hiiu Öko.

**Mitmekeelne õppekeskkond – võimaluste paljus. 17 aastat keelekümb-
lust.** Tallinn: Innove; Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Muhu murde lood II. Koostaja Kadri Tüür. Koguva: Muhu Pärandikool.

Rehema, Tuuli. Arvukirjutus. Tartu: Keelehooldekeskus.

Reinsalu, Riina. Lepingukeel. Tartu: Keelehooldekeskus.

Selliöv, Rena. Eesti keelest erineva emakeelega põhikooli lõpetajate eesti keele oskus [Võrguteavik]. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Silla, Priit. Keelekõrvast. Viljandi: P. Silla, 2016.

Tender, Tõnu. Keel + haridus = poliitika. Valik kirjutisi ja ettekandeid. Tallinn: Eesti Keele Instituut.

Vainik, Ene. Eesti tunded. Sõnaportreed. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Sõnaraamatud

Ehitiste tuleohutus. Osa 1. Sõnavara. Koostanud Janek Floren. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Ehitusinformatsiooni modelleerimise (BIM) terminid. Koostanud Reet Kalmet jt. [Võrguteavik]. Tallinn: Eesti Standardikeskus.

Elastsed põrandakatted. Sõnastik. Tõlkinud Eesti Betooniühing. [Võrguteavik]. Tallinn: Eesti Standardikeskus.

Эстонско-русский словарь новых слов и новых значений известных слов и выражений: примерно 1200 слов. Koostanud Vitali Belobrovtssev. Таллин[н]: Авенариус.

Hoonete ja ehitusmaterjalide soojus- ja niiskustehniline toimivus. Massilevi füüsilised suurused. Sõnastik. [Võrguteavik]. Tallinn: Eesti Standardikeskus.

Idamurde sõnastik. Koostanud Valdek Pall. Toimetanud Ellen Niit. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Nanotehnoloogiad. Sõnastik. Osa 1. Tuumiksõnavara. Tõlkinud Enn Velmre. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Psühholoogiasõnastik: inglise–eesti–inglise. Toimetaja Ivi Niinep. Pulli: Valge Versaal.

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 461. Elektri kaablid. Tõlkinud Endel Risthein. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 471. Isolaatorid. Tõlkinud Tiit Metusala. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 482. Primaar- ja sekundaarlemendid ja -patareid. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Rootsi-eesti sõnaraamat: 38 000 märksõna = Svensk-estnisk ordbok. Koostanud Katrin Tombak, Evelin Silgo, Eneli Raal. Toimetanud Sirje Laidre ja Katrin Tombak. Tallinn: Valgus.

Seletav kokandussõnastik. Peotäis köögi- ja söögitarkest. Koostanud Merrit Kiho, Merle Rips. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.

Tarkvõrk. Terminoloogia. Koostanud Elmo Pettai jt. [Võrguteavik]. Tallinn: Standardikeskus.

Õppematerjalid ja käsiraamatud

Leis, Ülle. Võõrkeelne suhtlus Euroopa Liidus. Keelenõu ametnikule. Peatüki „Suuline inglise keel” autor on Geoff Lindsey. Toimetanud Kristel Ress. [Võrguteavik]. Tallinn: Wordwaltz.

Mangus, Inga; Simmul, Merge. Tere jälle! Eesti keele õpik A1-A2 (B1) = учебник эстонского языка. Tallinn: Kirjatark.

Mangus, Inga; Simmul, Merge. Tere taas! Eesti keele õpik A2-B1 (B2) = учебник эстонского языка A2-B1 (B2). Tammneeme: Kirjatark.

Rand, Hilli. Sõbraks eesti keelega. Tallinn: Argo.

Valmis, Aavo; Valmis, Lembetar. Грамматика эстонского языка для всех с упражнениями и ключом к ним = Lihtne eesti keele grammatika harjutuste ja võtmega. Tallinn: TEA Kirjastus.

Väitekirjad

Leijen, Djuddah A. J. Advancing writing research: an investigation of the effects of web-based peer review on second language writing. – Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis 28. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kõrgesaar, Helen. Eesti hoidjakeele pragmaatilised erijooned ja dünaamika ning mõju lapse kõne arengule. [Võrguteavik]. – Tallinna Ülikooli Humanitaarteaduste Dissertatsioonid 27. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Pärkson, Siiri. Dialoogist dialoogsüsteemini: partneri algatatud parandused. – Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis 27. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Torn-Leesik, Reeli. An investigation of voice constructions in Estonian. – Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis 26. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.